

kulturni krajobrazi primorske hrvatske

POVIJEST KULTURNOG KRAJOBRAZA

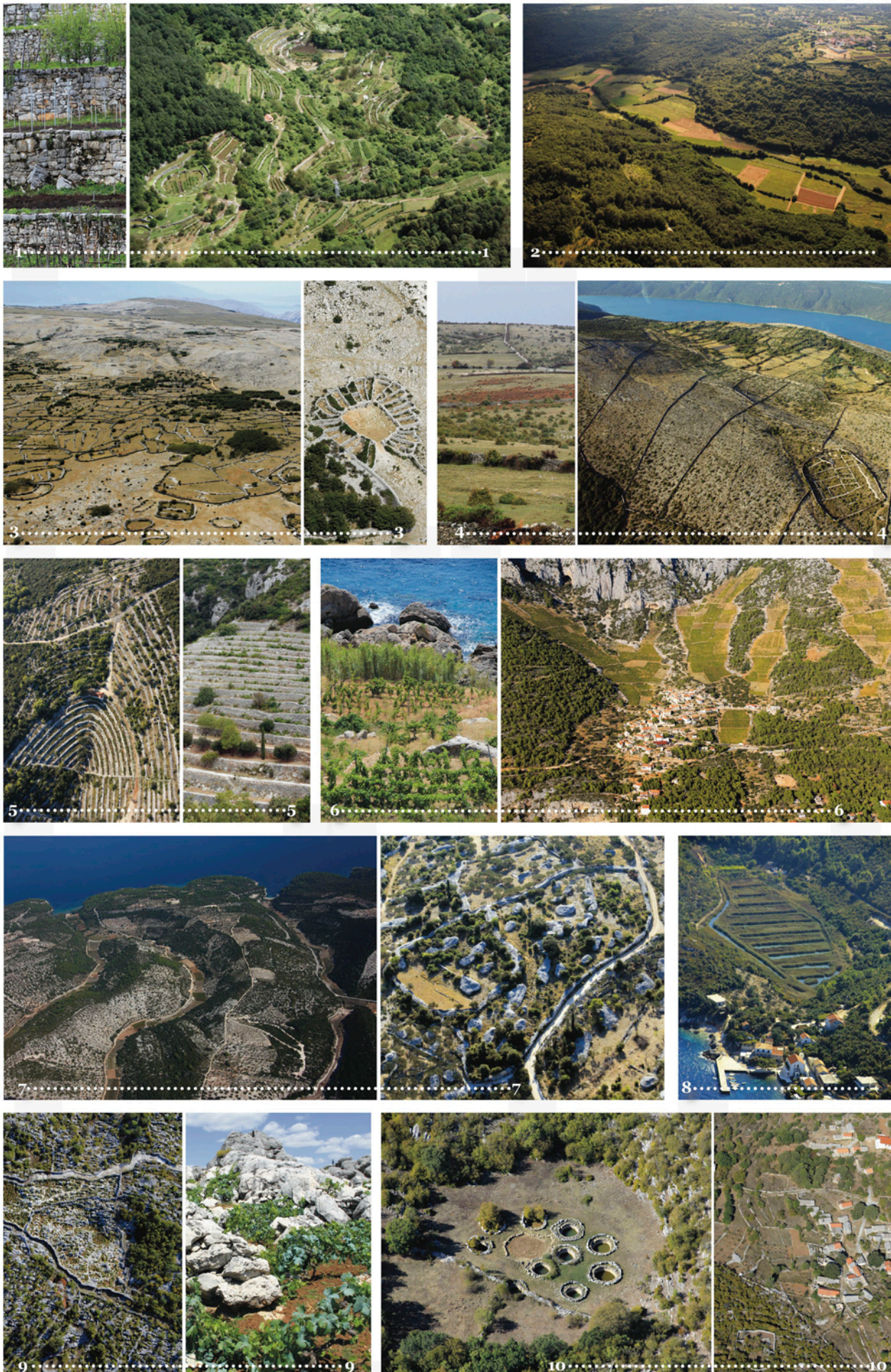
periodi prepoznatljivih obrazaca djelovanja u prostoru kroz povijest: neolitički krajobraz, antički krajobraz, ruralni krajobraz slavenskih plemena, planinski i brdski pašnjački krajobrazi za osmansko mletačkih sukoba (Dalmatinska zagora, Velebit i Učka), istarski tradicionalni krajobraz 17-18.st., kvarnerski i dalmatinski ruralni krajobraz kraja 19. i početka 20.st, i deagrarizacija 20.st.

KLASIFIKACIJA KULTURNOG KRAJOBRAZA

šest osnovnih klasa: pašnjački krajobraz, gospodarene šume, krajobraz polja, terasirani krajobraz, krajobraz kultiviranog krškog kamenjara i solane. Navedene klase i niz njihovih varijanata i podklasa prezentirani su u obliku strukturalnih skica.

IZNIMNI KULTURNI KRAJOBRAZI

primjenom kriterija za odabir iznimnih kulturnih krajobraza (reprezentativnost, rijetkost, kompleksnost, koherentnost, prostorni identitet, agroekološka vrijednost, asocijacijska vrijednost, povijesni značaj, interes za opstanak i cjelovitost) utvrđen je broj od 61 iznimnih krajobraza od kojih je ovdje prezentirano 10 specifičnih primjera:

1_ZVONEJSKE NJIVI rijetko svjedočanstvo tradicionalnog polikulturalnog načina uzgoja bilja vidljivo u pravilnom sistemu izmjenjivanja loze, voća i povrća. Uzgajaju se na malim njivicama prepoznatljivima po masivnosti koncentričnih suhozidnih podzida. Samo na ovom malom, skrivenom, vinogradarski atipičnom području sjeveroistočne Istre uspijeva autohtona loza *jarbola*.

2_POLJA U LIMSKOJ DRAGI središnjim dijelom istarske zaravnj dominira 20-ak km dugavij jugavasuhadolina. U potpunosti kultivirano dno udoline još uvijek zadržava tradicionalnu strukturu obradivih polja. Simbolička snaga ovog prostornog kontrasta se očituje u lokalnim pričama, ali i povijesnoj ulozi u poticanju kulturnih razlika među stanovništvom obiju strana Drage.

3_BAŠČANSKI PAŠNJACI OTOKA KRKA naizgled monotona geomorfološka slika zapravo je kompleksna krška zaravan s brojnim mikrodepresijama. U ovisnosti o tako konfiguriranom terenu i potrebama pregonskog stočarenja evoluirao je pašnjački krajobraz velike strukturne i funkcionalne kompleksnosti vidljive u različitosti uoraka suhozidno ograđenih pašnjaka i poljoprivrednih površina (*graja*). Na ovim pašnjacima još uvijek su aktivni autentični pastirski *mrgari*.

4_CRESKI PAŠNJACI veći dio otočke površine zauzimaju ekstenzivni kamenjarski pašnjaci velikih pravokutnih suhozidno ograđenih parcela nastali većim dijelom od 17.-19. st. Creski se u odnosu na druge kvarnerske pašnjake ističu prema topografskoj raščlanjenosti i većoj količini vegetacije što je posljedica miješanja mediteranske i submediteranske klime. Cjelina pašnjačkoga krajobraza obogaćena je pastirskim zaseocima i stanovima, torovima, zatim terasama i manjim suhozidno ograđenim dolcima za uzgoj raznih biljnih kultura.

5_VINOGRADI NA DEFORI NA OTOKU KORČULI prostrano i topografski raščlanjeno područje južne obale otoka je prepoznatljivo po raspršenim parcelama vinograda pravilna amfiteatralna uzorka masivnih suhozidnih terasa. Defora je poznata po značajnoj proizvodnji autohtonog *plavca* i *grka*. Vinogradi su udaljeni od naselja pa se često u sklopu pojedinih nalaze osamljene poljske kućice ili u novije vrijeme vikend-kuće.

6_VINOGRADI NA HVARSKIM PLAŽAMA rijetke prirodne forme vapnenačkih koluvijalnih zastora velikih nagiba su idealne za uzgoj autohtone loze *plavca malog*.

7_BRAČKI DOLCI I MASLINICI jedinstveni i reprezentativni primjer kultiviranih vijugavih suhih dolina koje se uzastopno nižu u obalnom potezu sjeveroistočnog dijela Brača od od 10 ak km. Okruženi su velikim površinama suhozidnih parcela maslinika prepoznatljivih po bunjama i uzorku elipsastih suhozidnih *gromača*.

8_SLATINA KOD KOZARICE NA OTOKU MLJETU po uzoru na jendeke u dolini Neretve jedan poljoprivrednik je meliorizirao prirodnu slatinu udaljenu svega 50ak m od mora.

9_PASIKE NA KOSTANJSKOJ LJUTI iznimno rijedak način obradivanja tla proizlazi iz karakteristika boginjavog krša *jutine*. Forme poljoprivrednih parcela su nepravilne, a njihovom površinom dominira veliko šiljasto kamenje. U male depresije među kamenjem donosila bi se zemlja kako bi se omogućila sadnja vinove loze, masline, smokve, povrća.

10_BUNARI RAJČICA KOD NISKO u suhim stočarskim krajevima Dalmatinske Zagore rijetki su lokaliteti prirodnih akumulacija vode koje su se uređivale i održavale za potrebe napajanja stoke. U takvoj jednoj prirodnoj depresiji okruženoj pašnjacima izgrađeno je deset suhozidnih bunara u vlasništvu deset obitelji iz obližnjih zaselaka.